

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO FINANCIJA
FINANCIJSKI INSPEKTORAT
KLASA: 440-02/23-01/1
URBROJ: 513-08-01/018-23-5
Zagreb, 9. ožujka 2023. godine

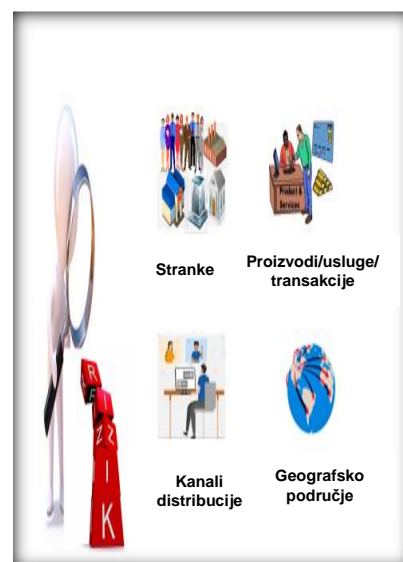
SMJERNICA ZA POMOĆ OBVEZNICIMA PRI IZRADI ANALIZE I PROCJENE RIZIKA CJELOKUPNOG POSLOVANJA (SAMOPROCJENA)

U skladu s člankom 88. Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma („Narodne novine“ broj 108/2017, 39/2019, 151/2022, dalje u tekstu: Zakon), Financijski inspektorat donosi Smjernicu kako bi pomogao obveznicima pri izradi analize i procjene rizika cjelokupnog poslovanja. Smjernica je upućena obveznicima iz članka 9. stavka 2. i 4. ovoga Zakona, a za koje obveznike nadzor usklađenosti provodi Financijski inspektorat. Ova Smjernica primjenjuje se zajedno sa Općim smjernicama Financijskog inspektorata iz 2020. godine.

1. Uvod

Prema odredbama članka 12. Zakona obveznik je dužan analizirati i procijeniti rizik cjelokupnog poslovanja kako bi identificirao gdje je izložen riziku pranja novca/financiranja terorizma te kojim područjima poslovanja u svojoj borbi protiv rizika od pranja novca/financiranja terorizma treba dati prioritet. U tom smislu obveznik treba utvrditi rizike i provesti procjenu rizika pranja novca/financiranja terorizma koji je povezan s proizvodima i uslugama iz svoje ponude, jurisdikcijama/državama u kojima posluje, strankama koje obavljaju transakcije/uspostavljaju poslovne odnose te kanalima isporuke kojima se koristi kako bi svojim strankama pružio uslugu.

Prilikom izrade analize rizika i postupaka za učinkovito upravljanje tim rizicima obveznik se dužan uskladiti s Općim smjernicama Financijskog inspektorata.

2. DOKUMENTIRANOST I PROPORCIONALNOST

Analiza i procjena rizika cjelokupnog poslovanja treba biti dokumentirana i sadržavati detaljan opis i obrazloženje utvrđenih inherentnih čimbenika rizika kojima je izložen subjekt procjene (struktura stranaka, geografska izloženost, proizvodi i usluge, kanali dostave) te ocjenu postojanja i adekvatnosti uspostavljenih kontrolnih mehanizama koji uključuju politike, procedure i aktivnosti koje obveznik primjenjuje kako bi se zaštitio od nastupanja rizika te kako bi se osigurao da potencijalni rizici budu brzo identificirani i umanjeni.

Analiza rizika treba biti proporcionalna veličini obveznika, vrsti, opsegu i složenosti njegova poslovanja te prilagođena poslovnom profilu obveznika na način da uzima u obzir čimbenike i rizike specifične za poslovanje obveznika.

PROPORCIONALNOST ANALIZE RIZIKA

Mali obveznik koji pruža usluge ograničenom broju stranaka imat će jednostavnu analizu rizika koja minimalno uključuje procjenu inherentnih rizika i koja se po potrebi nadograđuje.

Obveznici koji pružaju širi opseg usluga, velikoj bazi stranaka koje posluju u različitim jurisdikcijama i koje su izložene širem spektru rizika, imat će detaljniju i složeniju analizu rizika.

3. AŽURIRANJE ANALIZE RIZIKA

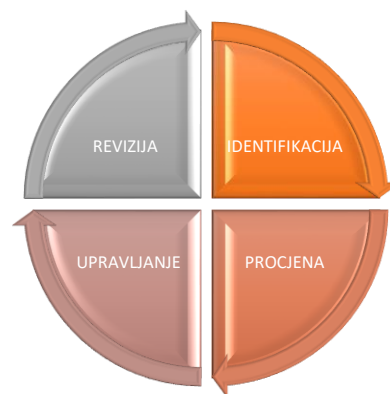
Interni akti obveznika (politike, kontrole i postupci) trebaju uključivati:

- određivanje datuma za periodično ažuriranje analize rizika cjelokupnog poslovanja – cilj je uključiti nove rizike ili rizike u nastajanju
- obvezu ažuriranja analize rizika cjelokupnog poslovanja pri pojavi novih rizika, uvođenju novog proizvoda/usluge ili kanala dostave, kao i kod uvođenja novih tehnologija za postojeće ili nove proizvode
- pažljivo vođenje evidencija tijekom određenog razdoblja o pitanjima koja bi mogla utjecati na procjenu rizika (npr. interni izvještaji o sumnjivim transakcijama, složenim i neobičnim transakcijama – kako bi se pravodobno mogao smanjiti rizik zlouporabe usluga obveznika u svrhu PN/FT, neusklađenosti i druge važne informacije prikupljene tijekom rada sa strankama)

4. POSTUPAK IZRADE ANALIZE RIZIKA

Postupak analize i procjene rizika cjelokupnog poslovanja trebao bi se provoditi u četiri uzastopne faze:

- 1) identifikacija rizika povezanih s PN/FT
- 2) procjena čimbenika rizika od PN/FT
- 3) procjena adekvatnosti postojećih mjera upravljana rizikom
- 4) ako je potrebno, poduzimanje novih ili dodatnih mjera upravljanja rizikom za kontrolu rizika koji nisu na odgovarajući način pokriveni.

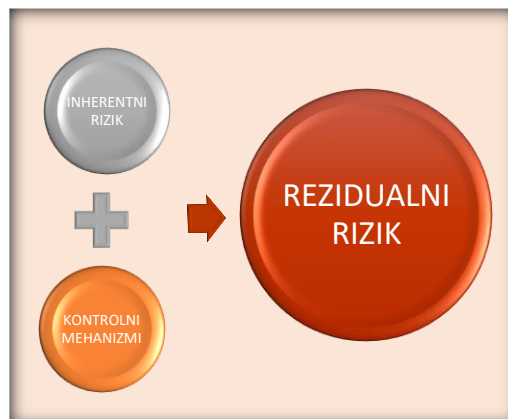
Temeljni pojmovi

Rizik – vjerojatnost da će se PN/FT desiti i da će proizaći šteta

Inherentni rizik – razina rizika PN/FT prije primjene kontrolnih mehanizama

Kontrolni mehanizmi – politike, procedure, poslovne prakse i ostale aktivnosti koje se poduzimaju za obranu od materijalizacije rizika PN/FT ili umanjeње rizika (Dubinska analiza stranke, procjena rizika poslovnog odnosa, praćenje i dr.)

Rezidualni rizik – razina rizika koja ostaje nakon primjene kontrolnih mehanizama

Analiza i procjena rizika cjelokupnog poslovanja temelji se na procjeni:

1. **inherentnog rizika** (uzima u obzir četiri kategorije čimbenika rizika)
2. **kontrolnih mehanizama** (ocjenjuje se postojanje odnosno adekvatnost i efikasnost primjene kontrolnih mehanizama)
3. **rezidualnog rizika** (preostali rizik nakon primjene kontrolnih mjera).

Izvori informacija

Pri procjeni inherentnih čimbenika rizika obveznik treba sagledati i uzeti u obzir sve relevantne prijetnje i rizike PN/FT koji su utvrđeni u **Nadnacionalnoj procjeni rizika** i **Nacionalnoj procjeni rizika**, a koji su karakteristični za sektor u kojem posluje.

Također treba uzeti u obzir poznate trendove i tipologije PN/FT u sektoru koje objavljuje Ured za SPN, kao i tipologije PN/FT koje rezultiraju iz poslovne prakse obveznika.

Mogu se koristiti i drugi izvori podataka (javno dostupni izvori iz medija, strateške objave i upozorenja državnih tijela, smjernice, okružnice i informacije regulatora te obrazloženja odluka o izrečenim kaznama i dr.)

Obveznik određuje vrstu i broj izvora informacija u skladu s procjenom rizika.

Procjena inherentnog rizika uzima u obzir četiri osnovne kategorije čimbenika rizika kako bi se dobila ocjena ukupnog inherentnog rizika kojem je izložen subjekt procjene:

1. Stranke
2. Geografska područja
3. Proizvodi/usluge/transakcije
4. Kanali dostave

Čimbenik rizika - Stranke

Kod procjene inherentnog rizika povezanog sa strukturom stranaka potrebno je analizirati podatke povezane s brojem, vrstom i rizičnim kategorijama stranaka, njihovim poslovnim aktivnostima i transakcijama koje obavljaju, jer navedeni faktori mogu u značajnoj mjeri utjecati na povećanje ili smanjenje rizika PN/FT.

Posebnu pozornost i veći značaj potrebno je dati onim kategorijama stranaka koje su identificirane kao visokorizične.

Prilikom ocjenjivanja čimbenika rizika povezanog sa strukturom stranke mogu se kao indikator uzeti u obzir sljedeći opisi, iako isti nisu isključivi:

- baza stranaka i njezina kompleksnost (npr. mala, poznata i stabilna baza ili velika i brzorastuća baza stranaka)
- tip visokorizičnih stranaka – broj/postotak visokorizičnih stranaka - PEP, NPO, stranke koje obavljaju složene i neobične transakcije i sl.
- broj stranaka koji se nalaze u određenoj kategoriji rizika i dr.

Primjer indikatora za procjenu čimbenika rizika - Stranke

	Nizak rizik	Srednji rizik	Visok rizik
Baza stranaka	Mala, poznata i stabilna baza stranaka	Srednje velika baza stranaka u porastu	Velika i brzorastuća baza stranaka
Visokorizične stranke	Vrlo mali broj takvih stranaka	Umjeren broj visokorizičnih stranaka	Značajan broj visokorizičnih klijenata

Čimbenik rizika - Proizvodi/usluge/transakcije

Prilikom ocjenjivanja rizika koji se odnose na vrstu proizvoda/usluga koje obveznik pruža kao i vrstu poslovnih aktivnosti koje provode stranke, mogu se u obzir uzeti sljedeći indikatori, iako isti nisu isključivi:

- vrsta i postotak rizičnih proizvoda/usluga
- uporaba proizvoda/usluga u svrhu prijevare ili utaje poreza
- postojanje tipologija vezanih za proizvod/ uslugu
- broj/postotak identificiranih stranaka koje su prijavljene Uredu za SPN da obavljaju sumnjive aktivnosti i/ili koje obavljaju neobične i složene transakcije
- broj odbijenih poslovnih odnosa zbog nemogućnosti provođenja dubinske analize i dr.

Primjer indikatora za procjenu čimbenika rizika – Proizvodi/usluge/ transakcije

	Nizak rizik	Srednji rizik	Visok rizik
Proizvodi/usluge višeg rizika	Obveznik ne pruža proizvode/usluge povezane s višim rizikom	Postoji mali/umjeren broj stranaka kojima obveznik pruža proizvode/usluge povezane s višim rizikom	Postoji značajan broj stranaka kojima obveznik pruža proizvode/usluge povezane s višim rizikom
Broj stranaka za koje je utvrđeno da obavljaju sumnjive aktivnosti i/ili složene i neobične transakcije	Nema stranaka koje obavljaju sumnjive aktivnosti/složene i neobične transakcije	Mali broj stranaka koje obavljaju sumnjive aktivnosti/složene i neobične transakcije	Značajan broj stranaka koje obavljaju sumnjive aktivnosti/složene i neobične transakcije

Čimbenik rizika – Geografska izloženost

Kao dio ocjenjivanja čimbenika rizika koji se odnosi na **geografsku izloženost**, razmatraju se podaci o strankama koje su nerezidenti ili u svojoj strukturi vlasništva imaju nerezidente ili koje posluju s nerezidentima.

Posebno je potrebno obratiti pažnju na poslovanje s nerezidentima iz visokorizičnih trećih zemlja te država koje su na sankcijskim listama.

Prilikom ocjenjivanja čimbenika rizika povezanog s geografskim područjem mogu se kao indikator uzeti u obzir sljedeći opisi, iako isti nisu isključivi:

- broj/postotak stranaka koje posluju s nerezidentima iz off-shore područja
- broj/postotak stranaka koje posluju s nerezidentima iz trećih država
- broj/postotak stranaka koje svojoj vlasničkoj strukturi imaju društva/fizičke osobe koje imaju sjedište u nekoj drugoj državi i sl.

Primjer indikatora za procjenu čimbenika rizika – Geografska izloženost

	Nizak rizik	Srednji rizik	Visok rizik
Stranke koje u vlasničkoj strukturi imaju osnivače/ stvarne vlasnike iz država visokog rizika	Mali broj stranaka	Umjeren broj stranaka	Značajan broj stranaka
Stranke koje posluju s nerezidentima iz trećih država/ visoko rizičnih država	Mali broj stranaka	Umjeren broj stranaka	Značajan broj stranaka

Čimbenik rizika – Kanali dostave

Neki **kanali dostave** mogu povećati inherentni rizik od PN/FT kojem je izložen obveznik budući da otežavaju poznavanje i **razumijevanje identiteta i prirode pružanja usluge strankama**.

Potrebno je razmotriti podatke o broju stranaka s kojima se uspostavlja poslovni odnos face to face, odnosno no face to face (nenazočna stranka) u slučaju da se usluga pruža telekomunikacijskim putem ili putem interneta uz primjerene ili bez primjerenih sigurnosnih mehanizama.

Primjer indikatora za procjenu čimbenika rizika – Kanali dostave

	Nizak rizik	Srednji rizik	Visok rizik
Kanal dostave omogućuje određeni stupanj anonimnosti	Usluga se pruža isključivo strankama koje su osobno nazočne (face to face)	Usluga se pruža pretežno na internet/teleko komunikacijskim putem uz primjerene sigurnosne mehanizme	Usluga se isključivo pruža na internet/teleko komunikacijskim putem bez primjerenih sigurnosnih mehanizama
Uspostava poslovnog odnosa putem treće osobe ili posrednika	Ne koriste se treće osobe, ili posrednici za uspostavu poslovnog odnosa	Treće osobe i posrednici koriste se vrlo rijetko za uspostavu poslovnog odnosa	Treće osobe i posrednici koriste se češće za uspostavu poslovnog odnosa

7. Procjena kontrolnih mehanizama

Nakon provedenog postupka procjene inherentnih čimbenika rizika, potrebno je utvrditi **koji kontrolni mehanizmi su uspostavljeni** kod obveznika i **u kojoj mjeri umanjuju inherentni rizik**. Kontrolni mehanizmi uključuju politike, procedure ili aktivnosti koje se primjenjuju kako bi se obveznik zaštitio od nastupanja rizika te kako bi se osigurali da potencijalni rizici budu brzo identificirani i umanjeni.

U ovoj fazi obveznik treba napraviti popis mjera umanjavanja rizika i procijeniti jesu li te mjere dostatne.

Procjena kontrolnih mehanizama može biti kvantitativna i kvalitativna. Na primjer može se analizirati lista incidenata te utvrđenih nedostataka u slučaju stranaka kod kojih zaposlenici nisu proveli odgovarajuće mjere dubinske analize i/ili nisu prepoznali da obavljaju sumnjive transakcije i prijavili ih Uredu za SPN i slično.

Primjer ocjene kontrolnih mehanizama

Kontrolni mehanizmi	Analiza uočenih manjkavosti u kontrolnim mehanizmima	Ocjena kontrolnih mehanizama		
		Loše	Srednje	Dobro
Opis kontrolnih mehanizama koji se procjenjuju: - politike i procedure - procjena rizika pojedinog poslovnog odnosa - dubinska analiza (pojačana/standardna/pojednostavljena) - praćenje poslovnog odnosa - identifikacija i prijava sumnjivih transakcija - evidencije - revizija - edukacije...				

8. Procjena rezidualnog rizika

Rezidualni rizik određuje se na način da se ocjena razine inherentnog rizika uspoređi sa ocjenom procjene kontrolnih mehanizama za umanjene inherentnog rizika.

Ako se temeljem provedene analize rizika utvrdi da postojeće mjere upravljanja rizikom nisu dovoljne obveznik treba definirati nove ili dodatne mjere za adekvatno upravljanje ili ublažavanje rizika te definirati rok za konkretnu provedbu ovih mjera.

U slučaju nepokrivenih rizika velikog utjecaja kao i rizika u nastajanju, koji zahtijevaju samo ograničene korektivne mjere, prilagodbe bi trebale biti brzo izvršene.

Privitak 1 - Pomoćni predložak Analize rizika za male obveznike s jednostavnom strukturom stranaka

Analiza izvora informacija				
Nadnacionalna /Nacionalna procjena rizika	(Kratki opis utvrđenih ključnih rizika PN/FT relevantnih za sektor)			
Tipologije PN/FT - UZSPN/FI	(Kratki opis najčešće korištenih tipologija PN/FT relevantnih za sektor)			
Uočene tipologije u poslovanju obveznika	(Kratki opis uočenih tipologija PN/FT ili obrazaca složenih/neobičnih transakcija u poslovanju obveznika)			
Inherentni rizik PN/FT	Analiza čimbenika rizika (sažeto obrazloženje)	Ocjena rizika PN/FT		
		Nizak	Srednji	Visok
Rizik stranke				
Rizik proizvoda usluga/transakcija				
Geografski rizik				
Rizik kanala distribucije				
Ukupni inherentni rizik	<p><u>Zaključak analize</u></p> <p><u>Nizak rizik</u> – obveznik vjerojatno neće biti izložen riziku PN/FT iz razloga što.....</p> <p><u>Srednji rizik</u> – vjerojatno je da će obveznik biti izložen riziku PN/FT iz razloga što.....</p> <p><u>Visoki rizik</u> – vrlo je vjerojatno da će obveznik biti izložen riziku PN/FT iz razloga što.....</p>			
Kontrolni mehanizmi	Analiza uočenih manjkavosti u kontrolnim mehanizmima	Ocjena kontrolnih mehanizama		
		Loše	Srednje	Dobro
Opis kontrolnih mehanizama koji se procjenjuju (procjena rizika, politike i procedure za provedbu mjera dubinske analize, praćenje, identifikaciju i prijavu sumnjivih transakcija, evidencije, edukacija...)				
Ocjena rezidualnog rizika		Nizak	Srednji	Visok
Razina rizika nakon primjene kontrolnih mehanizama				
Akcijski plan - Prilagodba mjera za umanjeње rizika PN/FT				